

УДК 347.67:061.2(477):355.01
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2025.21>

А. М. Притула
orcid.org/0000-0001-8478-4583
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародного гуманітарного університету

ПІРАТСТВО НА МОРІ В ЕПОХУ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРАВОВІ ВІДПОВІДІ НА НОВІТНІ МОРСЬКІ ЗАГРОЗИ

Сучасне морське піратство залишається однією з ключових загроз глобальній безпеці та стабільності міжнародної торгівлі. Незважаючи на багаторічну практику боротьби з цим явищем, піратство на морі зберігає свою актуальність, трансформуючись під впливом новітніх технологій. Використання безпілотних літальних апаратів (дронів), кіберзлочинів та цифрових платформ дозволяє злочинцям проводити організовані напади на морські судна, обходячи традиційні системи контролю і захисту [6; 10]. Водночас розбіжності у національних законодавствах та невизначеність у міжнародних правових механізмах ускладнюють ефективну протидію сучасним формам морського піратства [8; 9].

Класичні підходи кримінального та міжнародного права до регулювання морського піратства, закріплені у Конвенції ООН з морського права [9] та Конвенції про протидію незаконним діям проти безпеки морської навігації [8], не завжди адекватно реагують на нові форми загроз. Зокрема, кіберпіратство, використання автономних систем та штучного інтелекту для відстеження та перехоплення суден створюють потребу в удосконаленні правових норм, розробці спеціальних механізмів попередження та міжнародного співробітництва [7; 10].

Злочинна діяльність у морському середовищі включає зростання масштабів та частоти піратських нападів, що викликає занепокоєння щодо безпеки екіпажів суден та приватних осіб [12].

Проблема поглиблюється через зростання інтересу кримінальних організацій до організації гібридних атак, які поєднують фізичне насильство на морі з кіберзлочинною активністю [5; 6]. Відсутність чіткої правової бази щодо відповідальності за новітні форми морського піратства знижує ефективність правоохоронних заходів та створює ризики для глобальної морської торгівлі [4; 8]. Тому в науковому та практичному аспекті виникає необхідність визначення сучасних тенденцій розвитку піратства на морі, охарактеризувати його кримінально-правові ознаки та запропонувати правові стратегії для протидії новітнім загрозам [1; 2; 3]. Реальні випадки, такі як захоплення судна MT Mocha у Гвінейській затоці (2021) та злом термі-

нальної системи в Сінгапурі (2020), свідчать наразі про невирішеність проблеми.

Сучасні технології відкривають нові можливості для забезпечення морської безпеки та протидії піратству. Так, системи автоматичного відстеження суден (AIS) дозволяють в режимі реального часу контролювати пересування кораблів та виявляти потенційно небезпечні дії в небезпечних районах. У низці портів Південно-Східної Азії та на узбережжі Сомалі впроваджено дрони та безпілотні патрульні катери, які здійснюють моніторинг морської акваторії, оперативно виявляють незаконні судна та координують дії охорони. Ці технології дозволяють мінімізувати ризики для екіпажів і вантажів, забезпечуючи превентивне реагування на загрози піратства та гібридних атак. Аналіз наукових публікацій останніх років свідчить про значну увагу дослідників до проблеми морського піратства та його трансформації під впливом технологічного прогресу. Актуальність дослідження підтверджується численними науковими працями, серед яких варто виділити роботи А. Контаровіч [7], С. Заяц [10] та С. Кребс [6], які висвітлюють проблеми морського піратства в умовах глобалізації та технологічного прогресу. Водночас українські дослідники, такі як О. Пасечник [2] та В. Пилипенко [3], підкреслюють необхідність формування комплексної правової системи протидії злочинності у міжнародному морському просторі, враховуючи сучасні політичні, соціальні та технологічні виклики.

Постановка проблеми полягає у визначенні сучасних форм морського піратства, розробці ефективних кримінально-правових механізмів протидії, удосконаленні міжнародного співробітництва та правових стратегій забезпечення безпеки морських перевезень у контексті технологічних трансформацій.

Мета дослідження полягає у визначенні сучасних форм морського піратства, охарактеризуванні його кримінально-правових ознак та розробці ефективних правових стратегій для протидії новітнім загрозам у міжнародному морському просторі з урахуванням технологічних трансформацій. Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

1. Охарактеризувати історичні та сучасні прояви морського піратства, його трансформацію під впливом технологій.

2. Визначити кримінально-правові ознаки сучасного піратства на морі, включно з кіберпіратством та використанням дронів і штучного інтелекту.

3. Окреслити міжнародно-правові та національні механізми протидії морському піратству.

4. Запропонувати комплексні правові стратегії забезпечення морської безпеки та протидії гібридним загрозам.

5. Проаналізувати досвід українських та європейських держав щодо правового регулювання морської злочинності.

Ефективна протидія сучасному піратству неможлива без розвитку національних та регіональних правових механізмів. Деякі країни ЄС та Україна впроваджують спеціальні кримінальні статті щодо кіберпіратства та використання автономних систем для здійснення злочинів на морі. Крім того, створюються міжвідомчі координаційні центри, що інтегрують морську поліцію, військово-морські сили та прикордонні служби. Це дозволяє забезпечити оперативне реагування на загрози, координацію міжнародної взаємодії та ефективне використання ресурсів для захисту комерційного судноплавства.

У результаті дослідження встановлено, що сучасному морському піратству притаманні високий рівень організації, використання новітніх зразків озброєнь, засобів зв'язку і транспорту; воно набуло гібридного характеру, поєднуючи фізичні напади на судна з кіберзлочинами та використанням автономних технологій [6; 7; 10]. Традиційні механізми міжнародного права (UNCLOS, SUA) не завжди дозволяють ефективно протидіяти новітнім формам піратства, що створює прогалини у правовому регулюванні [8; 9]. Українські та європейські науковці підкреслюють необхідність інтеграції кримінально-правових, адміністративних та технологічних інструментів у комплексну систему попередження морського піратства [1; 2; 3]. Сучасні тенденції морського піратства свідчать про необхідність комплексного підходу до забезпечення безпеки морських перевезень. Перш за все, екіпажам суден рекомендується проходити регулярні тренінги з реагування на різні форми нападів, включаючи кіберзлочини та атаки з використанням дронів. Використання симуляційних платформ дозволяє відпрацьовувати алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях, а також забезпечує координацію між екіпажем та правоохоронними органами у режимі реального часу.

Ефективна протидія сучасному піратству потребує розробки спеціалізованих правових механізмів, адаптованих до технологічних трансформацій та глобальних загроз морській безпеці. Одним із клю-

зових напрямів зниження ризиків морського піратства є проведення навчальних та превентивних заходів для екіпажів суден. Регулярні тренінги та інструктажі допомагають екіпажам діяти у випадках кіберзломів, атак дронів або гібридних загроз. Для вдосконалення практичних навичок застосовуються симуляційні системи, які відпрацьовують алгоритми реагування на напади та забезпечують взаємодію між різними державними органами. Такий підхід дозволяє зменшити час реагування та підвищити ефективність запобіжних заходів, адаптованих до сучасних технологічних викликів.

На рівні портів адміністрацій і державних органів важливим є впровадження сучасних технологічних засобів моніторингу: систем автоматичного відстеження суден (AIS), дронів для патрулювання морських акваторій та автономних засобів спостереження. Ці інструменти дозволяють не лише своєчасно виявляти незаконні дії, а й формувати базу даних для прогнозування ризиків та планування превентивних заходів (Zayats, 2023).

Міжнародна координація також є ключовим фактором ефективності боротьби з піратством. Рекомендується створювати багаторівневі координаційні центри, які інтегрують морську поліцію, прикордонні служби та військово-морські сили, що дозволяє швидко реагувати на інциденти, обмінюватися інформацією та оптимізувати ресурси [2; 3].

Що стосується майбутніх сценаріїв загроз, очікується зростання використання автономних систем і штучного інтелекту для планування атак та обходу традиційних механізмів контролю. Гібридні загрози можуть поєднувати фізичне насильство з кібернападами, що ставить нові вимоги до міжнародного та національного законодавства. У зв'язку з цим пропонується розробка спеціалізованих правових норм і протоколи реагування, які враховують технологічні трансформації та мінімізують ризики для глобальної морської торгівлі та безпеки екіпажів.

Стратегія морської безпеки України визначає поглиблення на регіональному та глобальному рівнях міжнародного співробітництва у справах боротьби з піратством [11].

У перспективі запропоновані підходи можуть стати основою для подальшого розвитку комплексної системи превенції та правового регулювання морської злочинності на міжнародному рівні, зокрема щодо кіберпіратства, використання автономних технологій та інтеграції національних правових систем у єдину глобальну стратегію забезпечення морської безпеки.

Література

1. Михальський О. О. Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Суми, 2017. 189 с.

2. Пасечник О. В. Становлення міжнародного правопорядку в умовах суспільно-політичної реальності метаодерну: дис. ... докт. юрид. наук. Одеса, 2024. 312 с.

3. Пилипенко В. П. Воєнні злочини за Римським статутом Міжнародного кримінального суду: питання теорії та практики: дис. ... докт. юрид. наук. Одеса, 2024. 280 с.

4. Council of Europe. Criminal Law Convention on Corruption. Strasbourg, 2005. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/173>

5. Frąckowiak K. Maritime piracy in the substantive criminal law. *Internal Security*, 2013, 5(1), 159–171. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/maritime-piracy-substantive-criminal-law>

6. Krebs S. Above the law: Drones, aerial vision and the law of armed conflict – a socio-technical approach. *International Review of the Red Cross*, 2023, № 924. URL: <https://international-review.icrc.org/articles/above-the-law-drones-aerial-vision-and-the-law-of-armed-conflict-924>

7. Kontorovich A. The piracy paradox: The law and economics of international piracy. *American University International Law Review*, 2010, Vol. 25, № 3, P. 541–588.

8. United Nations. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation (SUA). New York, 1988. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-11&chapter=18

9. United Nations. United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). New York, 1982. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

10. Zayats S. Ensuring maritime security and measures against cyber threats and cyber piracy at sea. *European Science*, 2023, 16(1), 183–190. URL: <https://desymp.pomonograph.org/index.php/sge/article/view/des16-01-017>

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 липня 2024 року "Про Стратегію морської безпеки України". Указ Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/2024#Text>

12. Alliance Maritime Strategy, 20 november 2011. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_75615.htm?selectedLocale=uk

Анотація

Прытла А. М. Піратство на морі в епоху технологій: правові відповіді на новітні морські загрози. – Стаття.

У статті розглядається проблема піратства на морі в контексті сучасних технологічних викликів та трансформацій міжнародного морського права. Традиційно піратство асоціювалося з насильницькими діями, озброєними нападами та захопленням суден, однак у ХХІ столітті воно набуває нових форм, зокрема через використання інформаційних технологій, безпілотних систем та кіберзасобів. Автор акцентує увагу на тому, що поява кіберпіратства, застосування дронів і використання штучного інтелекту змінюють характер злочинів у морському просторі, створюючи передумови для формування нових кримінально-правових підходів. Міжнародне морське право, зокрема Конвенція ООН з морського права (UNCLOS, 1982) та Конвенція про боротьбу з незаконними актами проти безпеки морського судноплавства (SUA, 1988), встановлюють базові правові рамки протидії піратству. Проте їхні положення здебільшого орієнтовані на класичні форми злочинності

й не враховують повною мірою новітніх загроз. Це породжує колізії у правозастосовній практиці та ускладнює міжнародне співробітництво. Особливу увагу приділено аналізу досвіду окремих держав англосаксонської та романо-германської правових систем, які намагаються адаптувати своє законодавство до нових реалій, проте стикаються з проблемою відсутності уніфікованих підходів.

У статті також наголошується, що сучасне піратство на морі не можна розглядати виключно як кримінально-правову категорію. Воно є багатофакторним явищем, тісно пов'язаним із соціально-економічними умовами прибережних держав, гібридними загрозами та питаннями глобальної морської безпеки. Ефективна протидія потребує не лише удосконалення законодавчих механізмів, але й формування комплексної системи превенції, яка поєднуватиме технологічні інновації, міжнародне правове співробітництво та стратегії розвитку безпечної морської торгівлі.

Зроблено висновок, що новітні технології одночасно створюють і нові ризики, і нові можливості для забезпечення морської безпеки. Тому перспективним напрямом є розробка адаптивних правових стратегій, що дозволять своєчасно реагувати на трансформації злочинності у світовому океані.

Ключові слова: піратство на морі, міжнародне морське право, кіберпіратство, дрони, штучний інтелект, морська безпека, гібридні загрози.

Summary

Prytula A. M. Maritime Piracy in the Digital Era: Legal Challenges and Responses. – Article.

The article examines the issue of maritime piracy in the context of modern technological challenges and transformations of international maritime law. Traditionally, piracy has been associated with violent acts, armed attacks, and the hijacking of vessels. However, in the 21st century, it has taken on new forms, particularly through the use of information technologies, unmanned systems, and cyber tools. The author emphasizes that the emergence of cyber piracy, the application of drones, and the integration of artificial intelligence are reshaping the nature of maritime crimes, creating preconditions for the development of new criminal-law approaches.

International maritime law, in particular the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS, 1982) and the Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation (SUA, 1988), establishes the basic legal framework for countering piracy. However, their provisions are primarily oriented toward classical forms of criminality and do not fully account for new threats. This generates conflicts in law enforcement practice and complicates international cooperation. Special attention is paid to the experience of selected states from both the Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems, which attempt to adapt their legislation to new realities but face the problem of lacking unified approaches.

The article also stresses that contemporary maritime piracy cannot be considered solely as a criminal-law category. It is a multifactorial phenomenon closely linked to the socio-economic conditions of coastal states, hybrid threats, and issues of global maritime security. Effective counteraction requires not only improving legislative mechanisms but also developing a comprehensive system of prevention that combines technological innovations, international legal cooperation, and strategies for secure maritime trade.

It is concluded that modern technologies simultaneously create new risks and new opportunities for ensuring maritime security. Therefore, a promising direction is the development of adaptive legal strategies that will enable timely responses

to transformations of criminality in the world's oceans.

Key words: maritime piracy, international maritime law, cyber piracy, drones, artificial intelligence, maritime security, hybrid threats.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025